

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Sžo/24/2013
Identifikačné číslo spisu:	5011200918
Dátum vydania rozhodnutia:	30.05.2013
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Baricová
Funkcia:	súdca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2013:5011200918.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu K. X., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Leopoldov, zastúpeného JUDr. Mariánom Ďuranom, advokátom so sídlom v Žiline, Tajovského 5, proti žalovanému Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného zo 14. júla 2011, č. k. 400857/1/2011, o odvolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 08. marca 2013, č. k. 20S/408/2011-65, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 08. marca 2013, č. k. 20S/408/2011-65 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Uznesením z 08. marca 2013, č. k. 20S/408/2011-65, Krajský súd v Žiline (ďalej aj „krajský súd“) nepriznal žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov v konaní vedenom na tamomšom súde pod sp. zn. 20S/408/2011.

Dôvodom takéhoto rozhodnutia krajského súdu bola skutočnosť, že žalobca napriek tomu, že spĺňal zákonnú požiadavku (§ 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku; ďalej len „OSP“) nepriaznivej majetkovej situácie, podanou žalobou v správnom súdnictve zrejme bezúspešne uplatnil svoje právo.

Žalobca totiž, ako uvádza krajský súd v odôvodnení svojho uznesenia, žiadal, aby krajský súd zrušil rozhodnutie žalovaného, ktorým žalovaný zamietol sťažnosť žalobcu ako odsúdeného proti rozhodnutiam o disciplinárnych previneniach. Krajský súd poukázal na to, že rozhodnutie o disciplinárnom treste v prejednávanej veci bolo vydané v režime § 52 ods. 3 písm. a/ zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody. Takéto rozhodnutie nepodlieha prieskumu zákonnosti podľa piatej časti OSP, pretože je rozhodnutím vydaným v režime trestného práva, nie je rozhodnutím správneho orgánu v oblasti verejnej správy.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podal v zákonom ustanovenej lehote (§ 204 ods. 1 OSP) odvolanie žalobca a žiadal, aby ho Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) zmenil a navrhovateľovi priznal oslobodenie od súdnych poplatkov v celom rozsahu (§ 138 ods. 1 OSP).

Poukázal na skutočnosť, že v konaní v tunajšej veci mu krajský súd, vychádzajúc z toho, že ako osoba

vo výkone trestu odňatia slobody nemá prostriedky na úhradu právneho zastúpenia, ustanovil zástupcu z radov advokátov.

Navrhovateľ v prvom rade namietal nesprávnosť záveru krajského súdu o tom, že v jeho prípade ide o bezúspešné bránenie práva. Zdôraznil, že z hľadiska preskúmavania zákonnosti rozhodnutia Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v správnom súdnictve poukazujeme, že základy správneho súdnictva vychádzajú z generálnej klauzuly upravenej v čl. 46 ods. 2 Ústavy SR. Uvedená zásada je v Občianskom súdnom poriadku pretavená do § 244 ods. 1 až 3 OSP. V zmysle uvedených ustanovení v správnom súdnictve sú preskúmateľné všetky právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy, ktoré sa dotýkajú práv konkrétného subjektu. V súlade so zásadou zákazu denegatio iustitia sa preto nevyžaduje, aby osobitné zákony výslovne zakotvovali možnosť súdneho prieskumu orgánu verejnej správy. Práve naopak, ak ide o rozhodnutie orgánu verejnej správy, takéto rozhodnutie podlieha súdnemu preskúmaniu, pokiaľ výslovne zákon prieskum takéhoto rozhodnutia nevyklúčuje.

Súčasne sa odvolal na právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozhodnutí z 18. septembra 2012, sp. zn. 4Sžo/42/2012, v zmysle ktorého: „Ústav na výkon trestu odňatia slobody pri ukladaní disciplinárneho trestu odsúdenému podľa § 52 zákona č. 475/2005 Z. z. koná a rozhoduje ako orgán verejnej správy v zmysle § 244 ods. 1 OSP.“

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“) ako odvolací súd (§ 10 ods. 2 OSP v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá OSP) preskúmal napadnuté uznesenie ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, v rozsahu a medziach podaného odvolania (§ 246c ods. 1 veta prvá a § 212 ods. 1 OSP), odvolanie prejednal bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolaniam žalobcu nie je možné priznať úspech.

V prejednávannej veci krajský súd preskúmal osobné a majetkové pomery žalobcu, pričom dospel k záveru, že na ich základe by žalovaný mal právo na oslobodenie od súdnych poplatkov. Následne, skúmajúc druhú zákonnú požiadavku, t. j. či nejde o svojvoľné a zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva (§ 138 ods. 1 OSP), dospel krajský súd k záveru, že táto podmienka nebola v prípade žalobcu splnená, pretože nárok, ktorý mal byť uplatňovaný v režime trestného práva, uplatnil na základe predpisov vzťahujúcich sa na administratívnoprávne vzťahy. Týmto svojím postupom mal žalobca vylúčiť jednu zo základných procesných podmienok pre preskúmavanie zákonnosti rozhodnutí a postupov správnych orgánov v správnom súdnictve, t. j. napadol žalobou podľa druhej hlavy piatej časti OSP rozhodnutie, ktoré nepodlieha súdnemu prieskumu.

Žalobca žalobou napadol rozhodnutie ústavu na výkon trestu odňatia slobody v disciplinárnom konaní. Podstatnou otázkou je, či toto rozhodnutie je rozhodnutím vydaným v režime trestného práva, alebo v režime správneho práva, z čoho ďalej plynie aj odpoveď na otázku, či preskúmavanie zákonnosti takéhoto rozhodnutia patrí do právomoci súdov v správnom súdnictve. Najvyšší súd sa týmto problémom už zaoberal a vo veci vyslovil dve opačné stanoviská.

V skoršom z rozhodnutí, v uznesení z 20. marca 2012, sp. zn. 6Sžo/53/2011 najvyšší súd vychádzajúc najmä z výkladu zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a zákona č. 93/2008 Z. z., ktorým bol s účinnosťou od 01. apríla 2008 tento zákon zmenený, a poukazu na § 18 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, dospel najvyšší súd k záveru, že preskúmavanie zákonnosti disciplinárnych rozhodnutí ústavu na výkon trestu odňatia slobody ako rozhodnutia trestnoprávnej povahy patrí do právomoci prokuratúry v rámci výkonu jej dozornej funkcie, a nie do pôsobnosti súdov v správnom súdnictve. Krajský súd pri svojom rozhodovaní pravdepodobne vychádzal z tohto právneho názoru.

Následne bolo vyslovené odlišné stanovisko, a to v uznesení najvyššieho súdu z 18. septembra 2012, sp. zn. 4Sžo/42/2012, o ktoré sa opiera aj odvolanie žalobcu. Najvyšší súd tu skonštatoval, zaoberajúc sa tiež postavením a právomocami ústavu pre výkon trestu odňatia slobody (zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže), s poukazom na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 17. januára 2012, sp. zn. III. ÚS 5/2012, že rozhodnutia ústavu pre výkon trestu odňatia slobody nie sú vylúčené z prieskumu zákonnosti v správnom súdnictve.

Najvyšší súd v tomto uznesení dôvodil, že: „Z obsahu ustanovení zákona č. 475/2005 Z. z. a zákona č. 4/2001 Z. z. ďalej vyplýva, že ústav na výkon trestu odňatia slobody pri vyvodzovaní disciplinárnej zodpovednosti voči odsúdenému rozhoduje štátno-mocensky, autoritatívne, v individuálnej veci a taktiež v oblasti verejnej správy, nakoľko na základe zákona spravuje záležitosti vo verejnom záujme (v záujme riadneho výkonu trestu odňatia slobody) a vystupuje ako súčasť výkonnej zložky štátnej moci, pričom je podriadený ústrednému orgánu štátnej správy. Ústav na výkon trestu odňatia slobody a jednotlivé konajúce osoby v jeho rámci neuskutočňujú zákonodarnú ani súdnu moc, nerealizujú kontrolu či dozor bez konkrétnej rozhodovacej právomoci ani neuskutočňujú vládno-politické funkcie.

Podľa odvolacieho súdu neobstoí ani náhľad, podľa ktorého rozhodovanie žalovaného o uložení disciplinárneho trestu má trestnoprávny charakter v tom zmysle, že patrí do právnej úpravy verejného práva trestnoprávneho charakteru. Trestné konanie je osobitným procesným postupom upraveným v zákone č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a vedú ho iba orgány činné v trestnom konaní a súdy (§ 1, § 10 ods. 15 Trestného poriadku). Vyvodzovanie disciplinárnej zodpovednosti voči odsúdenému zaujíma miesto až po završenom trestom konaní, ale trestným konaním ani jeho pokračovaním nie je.

Zostáva teda uzavrieť, že ústav na výkon trestu odňatia slobody pri ukladaní disciplinárneho trestu odsúdenému podľa § 52 zákona č. 475/2005 Z. z. koná a rozhoduje ako orgán verejnej správy v zmysle § 244 ods. 1 OSP. Rozhodnutie o uložení disciplinárneho trestu odsúdenému, ktorým boli konštituované či dotknuté práva alebo povinnosti odsúdeného (ktorým bol odsúdený autoritatívne zasiahnutý vo svojej právnej sfére a na svojich právach subjektívne ukrátený, zásadne podlieha preskúmaniu v správnom súdnictve na základe žaloby podanej odsúdeným, nakoľko sú splnené základné pojmové znaky súdnej preskúmateľnosti v zmysle generálnej klauzuly podľa čl. 46 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a také rozhodnutie nevykazuje znaky niektorého z rozhodnutí podľa § 248 písm. a/ až c/ OSP. Pretože zákon č. 475/2005 Z. z., ani žiaden iný účinný zákon nevyklučuje súdne preskúmanie rozhodnutia o uložení niektorého druhu disciplinárnych trestov odsúdenému, a to ani pokarhania (§ 248 písm. d/ OSP a contrario), každé takéto rozhodnutie je spôsobilé stať sa po vyčerpaní riadneho opravného prostriedku predmetom prieskumu súdom podľa druhej hlavy piatej časti OSP.

[...]

Pokiaľ ide o tú skutočnosť, že zákon č. 475/2005 Z. z. v § 100 ods. 1 založil subsidiárnu aplikáciu zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) len na rozhodovanie o zavinených trovách a zvýšených trovách trestu, o náhrade škody na majetku štátu v správe ústavu a o zhabaní vecí a v ďalších ustanoveniach nastolil požiadavku subsidiárnej aplikácie zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch tiež len v niektorých enumerovaných prípadoch (pri ukladaní trestu prepadnutia vecí, pri zhabaní vecí pri trestaní za konanie majúce znaky priestupku), uvedené nemá vplyv na preskúmateľnosť rozhodnutia o uložení disciplinárneho trestu odsúdenému v správnom súdnictve. Ak sa podľa zákona na určitý druh konania pred orgánom verejnej správy nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní, neznamená to bez ďalšieho, že rozhodnutie vydané v takom konaní nepodlieha súdnemu prieskumu na základe žaloby dotknutej osoby (porovnaj uznesenia najvyššieho súdu, sp. zn. 4Sžo/14/2011 a 4Sžo/19/2011). Správne súdnictvo totiž nemá svoj základ v zákone č. 71/1967 Zb. ani v zákone č. 372/1990 Zb., ale priamo v Ústave Slovenskej republiky a na ňu nadväzujúcich ustanoveniach piatej časti OSP.

Odvolací súd pre úplnosť pripomína, že v rámci rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu bolo už viacerými senátmi meritórne rozhodnuté v konaniach o preskúmanie zákonnosti) zhodnutí o uložení disciplinárnych trestov odsúdeným podľa zákona č. 475/2005 Z. z., ktoré nepodliehajú procesnému režimu zákona č. 71/1967 Zb. a zákona č. 372/1990 Zb.. Ako príklady možno uviesť rozsudky sp. zn. 6Sžo/226/2010, 2Sžo/39/2011, 8Sžo/36/2011.

Vedomý si požiadavky ústavne konformnej interpretačnej a aplikačnej praxe, odvolací súd poukazuje tiež na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 225/09, z 02. júna 2009, ktorým bola pre nedostatok právomoci odmietnutá sťažnosť sťažovateľa proti rozhodnutiam ústavov na výkon trestu odňatia slobody o nevyhovení jeho žiadosti o premiestnenie do iného ústavu. Ústavná sťažnosť bola odmietnutá z dôvodu, že sťažovateľ nevyužil pred jej podaním možnosť domáhať sa svojho práva na všeobecnom súde postupom podľa druhej hlavy piatej časti OSP. Ústavný súd Slovenskej republiky výslovne konštatoval, že rozhodovanie o premiestnení odsúdeného na výkon trestu do iného ústavu na

základe žiadosti odsúdeného treba považovať za rozhodnutie orgánu verejnej správy v zmysle §247ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku.

Nedávnym uznesením sp. zn. III. ÚS 5/2012, zo 17. januára 2012 odmietol Ústavný súd Slovenskej republiky pre nedostatok právomoci sťažnosť odsúdeného, ktorou sťažovateľ namietal proti rozhodnutiu ústavu na výkon trestu odňatia slobody, ktorým bol uznaný vinným z disciplinárneho previnenia a bol mu uložený disciplinárny trest podľa § 52 ods. 3 písm. d/ zákona č. 475/2005 Z. z. Ústavný súd vyslovil, že právomoc poskytnúť ochranu namietanému porušeniu práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky [lá primárne miestne príslušný krajský súd v rámci výkonu správneho súdnictva.“

V tunajšej veci sa najvyšší súd prikláňa k právnym záverom vysloveným v jeho uznesení z 18. septembra 2012, sp. zn. 4Sžo/42/2012, ktorého dôvody považuje za potrebné rozšíriť o ďalší argument.

Vo sfére verejného práva rozlišujeme dva hlavné skupiny porušenia zákona, ktorými sú 1/ trestné činy, 2/ správne delikty (širšie chápanie pojmu). Podľa ich povahy sa následne aplikujú predpisy trestného práva vo veciach trestných činov a predpisy správneho práva vo veciach správnych deliktov. Následne zákonnosť rozhodnutí vydaných v jednotlivých konaniach bude preskúmaná raz v režime trestného práva pre rozhodnutia v konaní o trestných činoch (tzn. vydaných v trestnom konaní), a jednak v režime preskúmavania rozhodnutí orgánov verejnej správy pre rozhodnutia o správnych deliktoch

Podstatnou v tomto smere je Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorá v čl. 49 ustanovuje, že len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.

Podľa § 8 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona (ďalej len „trestný zákon“) trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

Vychádzajúc z definície trestného činu ako je citovaná vyššie, potom logicky, každý protiprávny čin v oblasti, ktorého znaky nie sú uvedené v trestnom zákone, nie je trestným činom, a teda v smere jeho verejnoprávnych následkov (sankcií) je potrebné aplikovať predpisy práva správneho a rozhodnutie o ňom je rozhodnutím orgánu verejnej správy.

Disciplinárne previnenie podľa § 52 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody nie je trestným činom. Je preto namieste posudzovať ho ako delikt na úseku verejnej správy, v tomto prípade správy na úseku výkonu trestu odňatia slobody, rozhodnutie o ktorom je takým rozhodnutím orgánu verejnej správy, ktoré v zmysle ústavy nemožno vylúčiť z preskúmania súdom.

Preto sa nemožno stotožniť s právnym záverom krajského súdu o tom, že v prípade žalobcu ide o zjavne bezúspešné bránenie práva, keď žalobou v správnom súdnictve napáda rozhodnutie, ktoré podľa názoru krajského súdu nie je správnym rozhodnutím, a preto nepodlieha prieskumu zákonnosti podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku.

Najvyšší súd preto dospel k záveru, že je namieste uznesenie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 250ja ods. 3 veta druhá OSP a § 221 ods. 1 písm. h/ a ods. 2 OSP), v ktorom znovu preskúma naplnenie podmienok pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 OSP (najmä, či nedošlo k zmene v osobných a majetkových pomeroch žalobcu) a na základe nových podkladov, rešpektujúc z hora vyslovený právny názor najvyššieho súdu (§ 250ja ods. 4 OSP) znova rozhodne.

O trovách tohto odvolacieho konania rozhodne súd spolu s rozhodnutím vo veci samej.

Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 01. mája 2011).

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu n i e j e prípustný opravný prostriedok.